Maar oordeelt ge anders en beter, dat noch de Jood noch de Mahomedaan, maar *alleen de Christus* een kerk heeft, dán natuurlijk is die bijvoeging overtollig, al kan ze evenmin kwaad.

Nu is „kerk" afkomstig van *kyriake*, wat beteekent: „het huis des Heeren", of het „huis van Christus." Voeg daar nu Christelijke bij en schrijf: het Christelijke huis des Heeren, en ge voelt de overtolligheid.

Toch kan niet ontkend, dat dit woord, als zoo menig ander, allengs wel wat in beteekenis verliep, zoodat lang niet ieder er den oorspronkelijken zin meer van begrijpt, en zoo kwam het, dat dit woord „Christelijke" er allengs bijkwam.

Toch heeft het in onze Twaalf Geloofsartikelen een eenigszins anderen zin.

Toen zich namelijk allerlei secten ook op haar beurt met den naam van kerk sierden is in de algemeene geloofsbelijdenis uitgedrukt, dat niet de aanhoorigheid tot deze of die geïnstitueerde kerk, maar de aanhoorigheid tot de *algemeene, heilige, apostolische Christelijke* kerk beding van zaligheid was.

Maar juist daarom heeft men bij het noemen van *plaatselijke* kerken dat „Christelijke" dan ook meest weggelaten.

In het Nieuwe Testament wordt van de kerken in Galatië eveneens zonder eenige bijvoeging gesproken, iets waarbij het wel eenige verwarring geeft, dat onze overzetting nergens het woord „kerk", maar overal het woord „gemeente" gebruikt, maar zonder dat ons dit behoeft op te houden.

„Kerk" was oorspronkelijk de *plaatselijke* vergadering der geloovigen die in een bepaald gebouw wierd gehouden, terwijl men „gemeente" juist alle geloovigen saam op heel de aarde noemde. De wereld-*gemeente* en de plaatselijk *kerk*. Gelijk dan ook onze vaderen in de 16de eeuw nog van de *kerken* als de plaatselijke vergaderingen onder heur *kerkeraad* spraken, en van de *gemeente* onzes Heeren Jezu Christi in heel den lande. Juist dus het omgekeerde van thans.

Nu staat het natuurlijk aan niemand, om dit spraakgebruik wilkeurig te vervalschen.

Slechts tegen één kwaad moet en mag gewaakt.

Tegen het kwaad namelijk om het woord „kerk" uitsluitend in den zin van landsgenootschap te bezigen, en het woord „gemeente" voor de onderstelde plaatselijke onderdeelen van dat genootschap.

Dat is collegiale terminologie, waar altoos gevaar in steekt.

Uit Heemstede klaagt iemand, die uit Haarlem derwaarts verhuisde, dat hij in moeite zit met zijn kerkelijke positie.

De kerkeraad van Heemstede is nog Synodaal, en van een actie, om het kerkelijk leven te reformeeren, is nog geen sprake.

Wat moet hij nu doen? Liefst zou hij, te Heemstede wonende, lid onder den kerkeraad van Haarlem blijven, en op die wijs weten waaraan zich te houden.

Dit ware dan ook stellig het gemakkelijkst.

Maar mag het?

De zaken van Gods kerken hangen toch niet van ons believen af, maar moeten behandeld naar Gods ordinantiën, en deze nu verbieden ons de vermenging van Haarlem met Heemstede, omdat Haarlem en Heemstede twee zijn.

We bespreken dit geval, omdat het zich meer voordoet, en dan dunkt ons, dat de gedragslijn van zulke broederen of zusteren deze zal moeten zijn:

Ten eerste, dat zij in de plaats, waaruit ze verhuizen, hunne attestatie opvragen; en zoo er in de plaats, waar ze komen te wonen, *geen* kerkeraad is, waar ze deze attestatie te goeder trouw kunnen indienen, dat ze dan aan den kerkeraad, die de attestatie uitreikt, verzoeken kennis van de zaak te geven aan de classis, waaronder zij voortaan verkeeren zullen. Ze konden dat ook zelven doen, maar overmits de meeste personen niet weten, aan wie ze zulk een schrijven dan adresseeren moeten, schijnt het raadzaam, dat zulk een mededeeling aan de classis van den kerkeraad uitga.

Ten tweede heeft zulk een classis dan zorg te dragen, dat de positie van zulk een broeder of zuster geregeld worde. En dat wel in de eerste plaats door zulk een broeder op te wekken, met andere gelijkgezinden, de reformatie der kerk ter hand te nemen en door te zetten, opdat óf de Synodale kerkeraad zich van de Synode van *1816* losmake, óf wel een kerkeraad, die Christus als Koning eert, gekozen worde. En in de tweede plaats, zoo dit onmogelijk blijkt, omdat hij moederziel alleen staat, dat de classis alsdan de zorg voor zulk een kerk en voor dien broeder of zuster opdrage aan een nagebuurde kerk, doch steeds met het doel, om ook daar ter plaatse zoo spoedig mogelijk tot reformatie over te gaan.

Doch hoe gebrekkig dit ook loope, in geen geval mag de kerk te dier plaatse als vernietigd worden beschouwd. Ook al bleef zulk een broeder jaren lang alleen staan, dan nog moet hij een getuige van Christus in zoo doodschen kring blijven, en van zijn God de genade bidden, dat hij zijn licht alzoo schijnen doe, dat de menschen het zien en zijn Vader die in de hemelen is, verheerlijken mogen.

Vergeet niet, zoolang de man van Heemstede lid van Haarlem blijft, beschouwt hij Haarlem als de plek waar hij thuis hoort, en Heemstede als een plaats die hem niet aangaat.

En nu staat het juist zoo, dat nu onder Gods bestel Heemstede zijn woonplaats wierd, de kerk van Heemstede door God op zijn hart wordt gebonden, en die kerk ten deele voor zijn rekening ligt.

Uit Venendaal vraagt men ons, wat er toch te doen zij tegen de Synodale tyrannie, die zelfs burgers die finaal met haar gebroken hebben, nog altoos vervolgt met den hoofdelijken omslag.

Hierop kunnen we niet anders doen, dan nogmaals verwijzen naar het stuk desaangaande geplaatst in de *Heraut* van 15 December 1889 no. 625.

Want nu zegt onze vrager wel, dat dit stuk te ingewikkeld is voor eenvoudige menschen, maar dat geven we hem volstrekt niet toe.

Dit zou zoo zijn, zoo geëischt ware, dat een ieder dit stuk als voorbeeld zou nemen, om er in gelijken geest *een eigen stuk* van te maken. Maar dit is niet zoo. Al wat geëischt wierd was, dat men dit stuk *letterlijk naschreve* en teekende. En dat kan ieder, die schrijven kan. Desnoods zou de kerkeraad hierin behulpzaam kunnen zijn.

Want of men nu al zegt: „Wij wilden iets eenvoudigers!" dat helpt niet.

Wie bij een notaris te land komt, zou ook wel zeggen: „Dat stuk is mij te ingewikkeld en te lang, maak er iets kleiners en duidelijkers van!", maar elk notaris zou u beduiden, dat dit niet gaat, en dat ge zelf van deze kortheid het slachtoffer zoudt worden.

Het geldt hier een stuk, om *in rechten* te dienen; en nu is het maar eenmaal zoo, dat wie in rechten optreedt zonder de volledige en breede stukken, zijn doel niet bereikt.

Om in rechten vrij uit te gaan, moet zulk een stuk alles inhouden wat in ons concept stond, en we kunnen dus niet anders doen dan nogmaals onzen raad herhalen, om het gegeven concept, dat met zeer veel zorg is opgesteld, letterlijk over te schrijven en te onderteekenen, en te doen bezorgen, of per aangeteekenden brief te zenden, of desnoods per exploit door een deurwaarder te doen toekomen, aan den Synodalen tegenkerkeraad en de Synodale kerkvoogdij.

Nu het verslag van het Zendings-congres door de goede zorg van Ds. Lion Cachet het licht ziet, zal men wel doen, met dit te lezen.

Dit verslag behandelt meer dan één principieel punt, en is zeer geschikt om den Gereformeerden den weg te wijzen, dien wij hebben te bewandelen, om in het werk der Zending volijverig te worden bevonden, en toch niet af te gaan van onze beginselen.

Men kwam allengs, dit valt niet te ontkennen, in het gedrang.

Aan de Zending *wilde* men medewerken. Dat mocht niet anders. Dat was 's Konings bevel.

Maar zie, heel de bedding waarin de Zending geleid was, had men verkeerd gegraven.

Dit nu kon óf leiden tot meegaan in het verkeerde spoor, óf doen afzien van alle werkzaamheid; wijl toch noch het één noch het ander mocht.

Juist daarom besloot de voorloopige Synode te Utrecht dan ook, het initiatief voor zulk een Congres te nemen, en, gelijk men weet, is dat Congres uitnemend geslaagd.

Maar zulk een congres moet dan ook *nawerken*, en daarvoor dient de uitgave van wat er verhandeld wierd.

Dat verslag is er nu.

Het is voor *f* 0.50 verkrijgbaar.

Blijke dan aan den aftrek, dien dit verslag mag vinden, dat het ons waarlijk om *de beginselen* te doen is, en dat reformatie ook op het stuk *der Zending* voor ons besef van reformatie *der kerken* onafscheidelijk is.

KUYPER.

Uit de Pers.

In zake de afschaffing van het gebed in het leven onzer Moderne medeburgers, lezen we in de *Hervorming* van 19 April:

Onlangs werd in een dagblad vermeld, dat Prof. Fabius, hoogleeraar in de rechtsgeleerdheid aan de Vrije Universiteit, zijne ontevredenheid had uitgesproken over het feit, dat vele Christenen vóór het koffiedrinken met bidden en daarna niet danken. Of het berecht juist was laten wij daar; een feit toch is het, dat vele rechtzinnige Christenen bij het koffiedrinken den gebedsvorm niet in acht te nemen, terwijl zij dat wel doen bij het ontbijt, het middagmaal en het avondbrood.

Een feit is het ook, dat de gebedsvorm al minder en minder in acht wordt genomen, naarmate de rechtzinnigheid afneemt en de vrijzinnigheid toeneemt. Er zijn vrijzinnige gezinnen, waar hoogstens vóór het middagmaal nog stilzwijgend gebeden wordt, terwijl deze vorm geheel en al wordt weggelaten, als er gasten zijn. Vele rechtzinnigen bidden in het geheel niet als zij op reis zijn en aan een table d'hôte hebben plaats genomen. Zoo hoorde ik eens een zeer orthodoxe dame zeggen, die na een reisje van ruim een maand in hare woning was teruggekeerd: »Daar was ik waarlijk reeds begonnen te eten zonder te bidden; nu, het wordt tijd, dat ik het weer geregeld doe."

Het gebed en de gebedsvorm moeten zeker onderscheiden worden. Men kan zeer wel bidden en danken, zonder dat onze omgeving er iets van bespeurt.

De gebedsvorm is een gewoonte, die onder anderen gebonden is aan bepaalde uren. Het morgen-, middag- en avondgebed der Israelieten, van vóór eeuwen geleden door ons Christenen overgenomen, verklaart, waarom velen die zich aan dit driemaaldaagsche gebed houden, *niet* bidden bij het koffiedrinken. Dat het gebed zich vereenigd heeft met gebruik van spijs en drank, doet denken aan de oude offermaaltijden, aan spijs- en drankoffers. In het kort — de gebedsvorm is een vorm, die beheerscht wordt door de gewoonte. Een echte gewoonte kan men niet verklaren. Men is er mede opgegroeid, evenals met de moedertaal die men spreekt. Zij is dan ook vaak louter gewoonte, dat is onbewuste behoefte. Zoodra het bewustzijn echter krachtig ontwaakt en het verstand zich laat gelden, zal hij die zich bewust is, dat de spijs en drank die hij gebruikt gezond zijn, daarbij ook moeten denken, dat zij zijn lichaam tot zegen moeten zijn. Wie er die gedachte bij heeft, kan den uiterlijken gebedsvorm gerust achterwege laten. Als de zegen toch van den gebedsvorm afhangt, is het begrijpelijk, dat men niet bidt voor het gebruik van een borrel. De rechtzinnige borrelaars — en die zijn er in niet geringen getale — gevoelen instinctmatig, dat die drank niet gezegend kan zijn.

In onze maatschappij zijn de gebedsvormen gaandeweg aan het afnemen, omdat men gevoelt, dat een oprecht gebed niet mag geschieden uit gewoonte, maar uit behoefte. Jezus schreef geen gebedsuren, noch gebedsvormen voor, wel eenvoud, eenzaamheid en eerbied. Wij kunnen dan ook niet anders doen dan de gewoonten van anderen eerbiedigen, en zelf zorg dragen, dat een ieder onzer in dezen zijn eigen overtuiging hebbe en volge. »Zou 't niet mogelijk zijn, dat de religie der toekomst den gebedsvorm geheel terzijde stelde, zonder daarom iets te verliezen van hare innigheid en kracht?" Zoo vroeg de heer P. H. Hugenholtz Ir. eens. Op maatschappelijk terrein kunnen de gebedsvormen, zonder schade te doen aan het gebed, onzes inziens wel gemist worden; nog sterker uitgedrukt: dat altijd en immer bidden uit gewoonte doodt de beteekenis van het gebed.

Toch zouden wij het betreuren als de moeders ophielden haren kleinen bidden te leeren. Een kind, geknield zijn eigen avondgebedje doende onder moeders oogen, treft den vader, als hij het nu en dan aanschouwt.

En eveneens moeten onze bedehuizen dien naam blijven dragen mogen zij hun karakter niet afleggen. In het bedehuis moet gebeden worden. Dezelfde man, die zich niet ontzag te spotten met het gebed, schreef eens naar waarheid: »Niet voor geld te koop is het verdwaald en toch eerbiedwaardig gevoel, dat in een bouwontwerp een dichtstuk zag: een dichtstuk van graniet, dat luid sprak tot het volk: een dichtstuk in marmer, dat daar stond als een onbewegelijk, voortdurend, eeuwig gebed."

Deze aanloop is merkwaardig.

Eensdeels voorzooverre hier de gulle bekentenis voorkomt, dat onze religieuse, dusgenaamd *vrome* Modernen (want die zijn hier aan het woord) het huislijk en gemeenschappelijk gebed niet meer kennen.

En ten andere, omdat het argument, waarmee deze afschaffing van het gemeenschappelijk en huislijk gebed verdedigd wordt, ook in sommige orthodoxe kringen, die in valsche mystiek omdolen, weerklank vindt, of liever, er aan ontleend is.

»Zooals er nu, lang niet velden, gebeden wordt, deugt het niet, is het vormenwerk, is het gedachtenlooze, onheilige sleur.

»Dus afschaffen maar, dan vervalt het gevaar voor deze gebedszonde!"

Fraaie leus!

Alsof hieruit iets anders voortvloeide, dan dat we onze geesteloosheid en onaandoenlijkheid voor het heilige met schaamte te belijden hebben, en inmiddels er op uit moeten zijn, om, door bijstand van Gods genade, het *onwaarachtig* gebed *waarachtig* te maken.

Of moet, omdat het huwelijk in zeventig van de honderd gevallen zoo diep beneden zijn ideaal blijft, ook maar tot afschaffing van den *huwelijksvorm* besloten?

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

WINSUM c. a., 9 April. Door de goedheid des Heeren mogen wij er ons in verblijden, telkens de blijken te ontvangen, dat onze gemeente ook op stoffelijk gebied door de zusterkerken niet vergeten wordt. Op beschamende wijze blijkt het den vijanden, dat zij, met het oog op onze geringe krachten, te vroeg meenden te kunnen zeggen: »Wat willen deze amechtige Joden?" want »God van den hemel zal het ons doen gelukken."

Tot op heden ontvingen wij aan collecten van de navolgende Ned. Geref. kerken: Lollum *f* 34.30, Harlingen *f* 27, Kollum *f* 26.35 (*f* 5 van een particulier en *f* 21.35 uit de cat.-bus), Gouda *f* 4, Apeldoorn *f* 7.35, Wommels *f* 12.36½, Renkum *f* 3, Hoogeveen *f* 6, Wageningen *f* 6 11½, Stad aan 't Haringvliet *f* 4, Oudega (Wijmb.) *f* 7.30, Borum *f* 3.53, IJselstein *f* 1, Goenga bij Gauw *f* 3, Dokkum *f* 15.27, Hilversum *f* 6.16, Reitsum *f* 6.65, nagift Hilversum 80 Cts., Aalten *f* 6, Heeg *f* 12.50, Beetgum *f* 5, 's-Gravenhage *f* 25, Buitenpost *f* 10.

Zegene de Heere op stoffelijk, maar bovenal op geestelijk gebied de kerken Christi aan alle plaatsen.

Hartelijk dank aan die kerken, welke ons tot den bouw van een bedehuis hulpe boden. Ook giften van particulieren in en buiten de gemeente kwamen ons toe. Enkelen mochten ons door ruime giften tot aflossing van een aanmerkelijk bedrag der schuld op de pastorie in staat stellen.

Soli Deo gloria!

(w. g.) A. P. STRIKWERDA,
boekhouder der »Kerk. Kas" te Winsum.

Onder hartelijke dankzegging bericht de raad der Ned. Ger. kerk te Helmond, dat op de toegezonden circulaire tot dusverre van 37 kerken antwoord is ingekomen.

Door den penningmeester zal daarvan verslag worden gegeven op de e. k. classicale vergadering.

Mogen de meer dan zoo andere zusterkerken ons spoedig met gunstig antwoord verblijden.

De apostolische vermaning: »Draagt elkanders lasten" blijke ook hierdoor in ons midden beoefend te worden.

Namens den raad der kerk voornoemd,
JOHS. ESMEIJER, *scriba.*

Helmond, 16 April 1890.

BROEK o/d AKKERWOUDE, 23 April. Sedert 12 Maart j.l. heeft ondergeteekende (benevens andere giften uit de provincie Friesland, die alle in de *Fr. Kerkb.* vermeld zijn) ontvangen uit Utrecht van Ds. Hoekstra *f* 2.50 wegens het lezen van eenige *Fr. Kerkb*; van C. H. uit Maartensdijk een coupon *f* 3, deels voor de armen, deels voor de K. Kas; dezelfde zond ook een coupon *f* 3 voor de op te richten Chr. school, verantwoord met alle andere giften tot dat doel in no. 129 *Fr. Kerkb.* waarheen wij alle gevers verwijzen, aangezien wij niet in dit blad zooveel plaatsruimte durven aanvragen.

Nog ontvangen van Ds. P. v. Son namens A. L. *f* 5 en eindelijk een kerkcoll. te Meppel, die de aanzienlijke som opbracht van *f* 30.73½, waarbij bovendien nog een zilveren vingerring werd gevonden; ook verraste de vrienden aldaar den ondergeteekende met een groote mand psalmboeken en eenige andere Chr. lectuur voor de Zondagsschool.

Al deze giften, met zoovele andere, die om bovengenoemde reden alleen in de *Fr. Kerkb.* vermeld zijn, getuigden weer van Gods vaderlijke zorg voor deze op stoffelijk gebied arme kerk.

Waar in eigen gemeente zoo weinig kan worden gegeven, daar neigde de Heere, die onze behoeften kent, het hart van rijker bedeelden met aardsche goederen, opdat ook zij, die arm zijn, op de vraag: »Heeft u ook iets ontbroken?" kunnen antwoorden: »Neen, Heere, niets."

Wel pakten er zich duistere wolken saam; ook sprak de stem des ongeloofs dikwijls in ons hart, vermetel als de hoofdman 2 Kon 7:2; maar onder dat alles toonde de Heere, dat Hij regeerde.

Vergun mij tot bewijs hiervan nog op de daden des Heeren te wijzen, op hetgeen deze maand geschiedde. Hadden wij buitengewone uitgaven door noodzakelijke vertimmering, er werd te Gerkesklooster weer een kerkcoll. voor ons gehouden, die *f* 53.33⅓ opbracht.

Oordeelt zelf, lezers, zorgt de Heere niet vaderlijk?

In het geloof dan ook en gesterkt door de ervaring bij den dag, dat de Heere regeert, die belooft te onderhouden die op Hem vertrouwen, blijf ik namens het bestuur mij met br. groete noemen

R. J. FEITSMA, *penningm.*

WAGENBORGEN, 21 April 1890. De kerk van Wagenborgen heeft voor den bouw van kerk en pastorie de volgende gaven ontvangen: van Ds. P. van Son, Amsterdam, *f* 10, Ds. W. Maan, Augustinusga *f* 2.50, collecte Ned. Ger. kerk van Bedum *f* 11.17, de heer Joh. H. te E. *f* 1, mejuffr. T. te O. *f* 2.50, de heer L. C. Cnopius uit de k. k. te Zwolle *f* 15, de heer D. te X. *f* 100, Dr. W. van den Bergh, Voorthuizen *f* 10, de heer J. Kater, Monnikendam, *f* 7.36, Ned. Geref. kerk, Gouda *f* 5, Ned. Geref. kerk, Scharwoude, *f* 4.20, Ds. Bajema, Sneek, *f* 8.75, de heer v. d. Brink, Renkum, *f* 3, Ds. Kruijswijk, Hoogeveen *f* 6, Ds. M. J. Dijk, Bozum, *f* 3.54, de heer D. A. v. d. Broek, IJselstein, *f* 1, Ned. Geref. meisjesvereeniging Wagenborgen *f* 10, de heer J. Holstein, ged. collecte N. G. K. Harlingen *f* 36.59, Ds. Feringa, Klundert, *f* 10, door J. Kamp uit Amsterdam *f* 5, Ned. Geref. kerk Hilversum *f* 6.16, Ds. J. Hulsebos, cat.-bus, Vlissingen, *f* 5, Ds. Ploos van Amstel, Reitsum, *f* 6.65, Ds. J. Wisse, Garijp, *f* 3, nagift Hilversum, *f* 0.80, Ds. J. H., F. Gangel, Aalten, *f* 6, Ds. Te Winkel, Beetgum *f* 5, Ds. Ploos v. Amstel, Gerkesklooster, *f* 10, Ds. G. H. v. Kasteel, Kollum, collecte winterlezingen, *f* 12.21, door idem van N. N. *f* 1.

Met dank aan onzen God worden deze gaven vermeld. Zij zijn de eerstelingen, die ons toevloeiden en die met blijdschap door ons verantwoord worden, want het is altemaal door de genade onzes Gods, dat we ze mochten ontvangen. Mogen wij nu dien kerken, die nog niet voor ons eene inzameling hielden, langs dezen weg bekend maken met hetgeen we hier noodig hebben? Er moet een kerk en pastorie gebouwd worden. Beide kunnen hier niet gemist worden en zijn waarlijk noodig. De Heere zegent ons kennelijk, want in zijn Naam is het werk der reformatie hier begonnen; en met 't oog op de toekomst en wat we nog noodig hebben, is onze hulpe in den Naam des Heeren. Moge de Heere de nooden onzer kerk op de harten der broederen binden, en Hij vele harten neigen om mede te deelen met oprechtheid en gewilligheid. Hij zal alles schenken uit genade om zijns Zoons Christus' wille.

W. K. P. GOEBEE, *V. D. M.*
J. J. BRONS, *admin. K. K.*

Zending.

De Boeren en de Zending.

II.

In 1652, zoo zegt Ds. Grout, zond de Hollandsche O.-Ind. Compagnie, die de Kaap tot een station tusschen Europa en 't Oosten wou maken, een kolonie van soldaten en anderen om er een fort enz. te stichten »in de hoop", zoo als zij zeiden, »dat tevens de godsdienstige belangen der inboorlingen aldus mochten worden bevorderd; dat de oprichting van 't gezegde fort en de aanleg der tuinen niet alleen zou strekken tot voordeel der Compagnie maar wat meer zegt, ook het middel mocht zijn om vele zielen te behouden tot lof van Gods heiligen naam en voor de verbreiding van zijn heilig Evangelie; en dat door in vrede met de inboorlingen te leven, hun kinderen bruikbare dienstbaren mochten worden, en, als ze waren opgevoed in het Christelijk geloof, zoo de Almachtige zijn zegen schonk, vele zielen mochten gebracht worden tot de kennis van den godsdienst en bekeerd tot den Heere."

Zoo werd het loffelijk doel beschreven, 't welk bewijst, dat deze Hollandsche Calvinisten zeer wel hun roeping inzagen. Doch, zegt de schrijver, die bedoelingen, indien men ze al in die vroege dagen ooit zocht te verwezenlijken, werden dra vergeten en twee eeuwen op zij gezet. Thans echter treden ze weer op den voorgrond.

Nu verhaalt de schrijver de geschiedenis onzer kolonie. Hij schetst de »krachtige Hollanders en Hugenoten, de ware pelgrims en Puriteinen van Zuid-Afrika", die er op roemden „vrijgeboren" en »vrijheidlievend" te zijn en toch zoo velerlei druk en inperking duldden. »Toch heerschte er onder hen veel eensgezindheid en waar genoegen en vervielen zij ook al in het eene uiterste, wat eerbied en ontzag voor ouderdom, rang en ambt betreft, de vraag is of wij thans niet in het andere uiterste zijn vervallen".

Met waardeering spreekt de schrijver over het godsdienstig leven en de godsvrucht der Boeren, waardoor verhinderd werd dat zij niet vervielen tot de heidensche toestanden der inlanders, met wie zij steeds in aanraking waren. Noch de geest noch de vorm van den godsdienst dezer Boeren, »die de Calvinistische leer vasthouden" verbasterde. Hij beschrijft dan hun leefwijze, hun huiselijken godsdienst en Bijbellezen en zegt dat »zij nog steeds den vastberaden, republikeinschen vrijheidsgeest bezitten, waardoor zich hun voorvaders, vele geslachten her, in Nederland onderscheidden."

Na den strijd beschreven te hebben met de Britten, sinds Engeland bijna een eeuw geleden in Zuid-Afrika optrad, en te hebben gewezen op de zegepralen der Boeren in den jongsten tijd, en op het ontzag dat Brittanje in de laatste jaren voor de Boeren toont, merkt de schrijver op, hoe »de meer bedachtzame en menschelijke wijs van handelen der Boeren jegens de inboorlingen aan de Britsche regeering een groot voorwendsel ontneemt uit vroeger dagen om, waar de Hollander heerscht, tusschenbeide te komen." Dan gaat hij over tot de zending.

De getuigenissen, waarop de schrijver zich beroept, zijn, als we zeiden, niet licht te wraken en temeer in dit geval betrouwbaar wijl ze voor een deel komen van zulke vreemdelingen, onder welke men niet gewoon is de Hollandsche Boeren zeer gunstig te beoordeelen.

Ten vorigen jare werd, gelijk men weet, te Londen een Zendingsconferentie gehouden, waar uit heel de wereld, ook uit Nederland, afgevaardigden saamkwamen. Uit de daar gedane mededeelingen nu blijkt, evenals »uit de laatste en zeer hoog te schatten meedeelingen", dat »er bij de Hollanders in Afrika een algeheele verandering ontstaat in hun denkbeelden over de inboorlingen en hun houding jegens het Zendingswerk onder hen." Er zijn misschien weinig Engelschen, die ten deze nauwkeuriger en getrouwer getuigenis kunnen afleggen dan de heer Mackenzie, een zendeling van het Londensche genootschap. Onlangs nu hield hij een redevoering waarin hij, na gewezen te hebben op den tegenstand dien, volgens hem, de Zending vroeger van de Boeren ondervond, laat volgen »dat in den loop des tijds deze arbeid niet alleen hun volle goedkeuring heeft verworven, maar ook hun eigen zonen en dochters er in bezig zijn." Hij wijst er op hoe de Ned. Ger. kerk in de Kaap-Kolonie thans haar eigen Zendinggenootschap heeft en »zoo ge in eenig dorp, waar ook in de Kolonie, een gemeente aantreft van Zwarten, niet verzorgd door een Europeesch Genootschap, kunt gij er de Ned. Gereformeerde kerk aan 't werk vinden."

Even gunstig is het getuigenis van den welbekenden Dr. Merensky, den Duitscher, die aan het hoofd staat van het Berlijnsche Zendingsgenootschap. Men weet hoe reeds jaren met grooten ijver en trouw door tal van Duitsche Zendelingen in Zuid-Afrika onder de inlanders wordt gewerkt.

Ook hij begint met te zeggen, dat in vroeger jaren de Boeren in de Zuid-Afrikaansche republiek geweigerd hadden, dat er in hun gebied eenig zendingswerk plaats vond, doch vervolgt dan: »Onze zendelingen hebben nu in de Zuid-Afrikaansche republiek alleen drie en twintig posten, met 5000 leden. In 't geheel zijn er nu ongeveer vijf en twintig duizend Christenen uit de inboorlingen in de Transvaal."

Hoe gunstig president Kruger over den zendingsarbeid oordeelt is trouwens wel bekend. Minder misschien, dat ook de Zwitsers een bloeiende Zending in de Republiek hebben. Is het arbeidsveld ook zeer groot, braak ligt het althans niet. Wel zou men mogen vragen of ook ons volk in dezen geen roeping heeft. Ons kwam het, 't zendingswerk in Nederland overziende, wel eens voor, dat het omzichtig spreekwoord van het hemd en den rok ten onzent wat al te veel ook in de Zending is toegepast, en temeer, wijl we dwaselijk in bijna elk ander opzicht juist andersom doen.

(Slot volgt.)

HOOGENBIRK.

Buitenland.

Amerika. Revisie der Westminstersche confessie.

De revisie der Westminstersche confessie, in de Presbyteriaansche kerken in Noord-Amerika steeds meer aan de orde gesteld, wekt ook de belangstelling der Lutherschen. De beweging, die zich openbaart ten gunste van eene verzwakking van de leer der verkiezing, komt in het gevlei van hen, die over het algemeen Luthers standpunt in de eerste en beste periode van zijn reformatorisch streven ten opzichte van de souvereiniteit Gods in de zaliging van den zondaar niet deelen, maar zich meer kunnen vinden in den middenweg, dien Melanchton wilde bewandelen. Geen wonder daarom, dat wij in een Luthersch orgaan de volgende beschouwing vinden:

„Reeds sedert eenigen tijd was er onder de Presbyterianen in Amerika ontevredenheid over de formuleering van onderscheidene leerstukken in de Westminstersche geloofsbelijdenis, en richtte zich de oppositie vooral tegen de leer der absolute predestinatie, gelijk die in den geest van Calvijn en Knox in het derde artikel uitgesproken is.

Dit bewoog eindelijk de *General Assembly*, de verschillende synoden voor de vraag te stellen, of en op hoedanige wijze de belijdenis kon en moest herzien worden? In het afgeloopen jaar en bij den aanvang van 1890 hebben onderscheidene synoden der Presbyterianen zich met deze vraag beziggehouden. In 33 presbyteriën, met 1198 predikanten en 170,889 leden die toegelaten zijn tot het Heilig Avondmaal, waren de voorstanders eener herziening dikwijls verreweg in de meerderheid. Slechts 12 presbyteriën, met 449 predikanten en 80,347 leden, hebben zich tegen de revisie verklaard. Karakteristiek zijn de verhandelingen van het presbyterium van New-York, dat zoowel in getal als door invloed het eerste is der Unie. Bij zijne vergadering in Januari spraken 70 leden zoowel voor als tegen de revisie. Ook de tegenstanders van de revisie toonden niet met de leer der predestinatie in te stemmen, maar waren van oordeel, dat het 't beste was de zaak te laten gelijk zij tot hiertoe geweest was, d. w. z. deze leer niet in aanmerking te nemen. De meeste leden wilden echter, dat het stuk der verkiezing eenvoudig geschrapt werd, omdat niemand er toch meer aan gelooft en men de Presbyterianen dikwerf om die leer aanvalt. Zeer veel verdedigers der revisie gaan over tot een ander uiterste en hebben Semi-Pelagiaansche denkbeelden. Niemand in een Gereformeerde kerk aanvaardt meer het leerstuk der verkiezing, gelijk het in de confessie geschreven is, in zijn geheel. Toen Dr. Hodge stierf, werd door de Gereformeerden zonder bedenking gezegd, dat met hem den laatsten consequent Gereformeerde in het graf gedragen was, en toch Hodge was van oordeel, »dat hij nog nooit van een Calvinist gehoord had, die de leer der onverkoren kinderen verdedigd had, totdat Dr. Krauth te Philadelphia hem in zijn geschrift: »Over den kinderdoop en de behoudenis van kinderen", volgens het Calvinistisch systeem, door citaten uit de oudste Fransche, Hollandsche en Schotsche godgeleerden het bewijs leverde, dat er een tijd geweest is, waarin deze leer voor een kenteeken der rechtzinnigheid gold.

Op genoemde vergadering te New-York liet Dr. Crosby zich als volgt hooren: »De eenige regel der kerk is Gods Woord." Volgens hem moest de vraag gesteld: »Stemmen de geloofsbelijdenissen met Gods Woord overeen? Want het is te vreezen, dat men in deze zaak de inspiratie van elk deel der Schrift niet in het oog houdt." Slechts eene uitdrukking vindt hij in het derde artikel, die tegen de Schrift ingaat, nl.: »De overige menschen heeft God besloten voorbij te gaan" (passed by). »Dit is in lijnrechte tegenspraak met Gods Woord. Wanneer ik deze uitdrukking zie, die een fatalistische leer stelt tegen den Bijbel van Genesis tot Openbaring, dan komt mijne ziel daartegen op", zeide hij. Ook in andere stukken kon hij zich niet goed vinden doch kon ze laten staan; wel wordt er in de gelijkenis van den priester en den Leviet gezegd, dat zij voorbijgingen, maar niet van dien God, die de geheele wereld liefheeft. Daarom zag hij in het voorstel der revisie niets revolutio-